

УДК 316.37:114]:81'42]-029:1

DOI 10.35433/PhilosophicalSciences.2(94).2023.109-118

СОЦІАЛЬНА СИНГУЛЯРНІСТЬ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

О. С. Коноващенко*

У статті розглянуто теоретичну інтерпретацію феномена соціальної сингулярності. Визначено та проаналізовано методологічний інструментарій пізнання феномена соціальної сингулярності як структурної частини нової постнекласичної парадигми сучасності. Сприйняття феномена соціальної сингулярності з точки зору соціально-філософської специфіки доцільно пов'язати з екзистенційними викликами, які постають перед сучасним людством. Йдеться вже не лише про загрозу ядерної війни, а й про саму природу людини у зв'язку з можливістю не тільки її змінювати (генна інженерія), а й замінювати (штучний інтелект).

Розкрито методологічний потенціал філософії постструктуралізму в дослідженні соціальної сингулярності. Охарактеризовано роль постмодерної філософії як інструментарію, що допомагає визначити критичні, сингулярні точки реальності (Ж. Дельоз, Ж.-Л. Нансі, Ф. Гваттарі). Зазначено, що дисциплінарне суспільство "мертвої соціальності" підтримується нарцисизмом та споживанням як атрибутами посткапіталістичної формації. Проте ні нарцисизм, ні споживання не є граничними підставами соціального розкладання, це буде "межа соціальної сингулярності". Вони лише наслідок руйнівних процесів, що відбуваються на інституційному рівні, зумовлених нечуваною експансією вже військово-комерційного капіталізму в усі пори соціального та індивідуального тіла. У цьому вся суть історичності подій як сингулярностей. Тому розуміння феномену соціальної сингулярності дає можливість спрогнозувати, що людство вже буде нові системи, які будуть підривати центри сили. Визначення соціальної сингулярності – це дискурс про створення вільного світу, в основі якого будуть лежати поривні інновації і технології, які повинні зробити світ крацим.

Ключові слова: соціальна сингулярність, межа, фазові переходи, точка сингулярності, зона сингулярностей, парадигма, особистість, суспільство, "розпад", "безперервне переривання".

* Аспірант кафедри соціальної філософії та управління, викладач (Запорізькій національний університет / Запорізький будівельний фаховий коледж)

olga_konovalenko04@ukr.net

ORCID: 0009-0002-3139-9520

SOCIAL SINGULARITY: A METHODOLOGICAL CONCEPT OF PHILOSOPHICAL DISCOURSE

O. S. Konovalenko

The article attempts to theoretically interpret the phenomenon of social singularity. The methodological tools of cognition of the phenomenon of social singularity as a structural part of the new post-nonclassical paradigm of modernity are defined and analysed.

It is outlined that the consideration of the phenomenon of social singularity, in terms of socio-philosophical specificity, should be connected with the existential challenges facing modern humanity. It is no longer just about the threat of nuclear war, but also about a human in connection with the possibility not only to change them (genetic engineering), but also to replace them (artificial intelligence). Emphasises the methodological potential of poststructuralist philosophy in the study of social singularity. The author defines the role of postmodern philosophy as tools that helps to identify critical, singular points of reality (J. Deleuze, J. Nancy, F. Guattari), and points out that the disciplinary society of "dead sociality" is supported by narcissism and consumption as attributes of post-capitalist formation. However, neither narcissism nor consumption are the ultimate grounds of social decomposition, the "limit of social singularity". They are only a consequence of the destructive processes taking place at the institutional level, caused by the unprecedented expansion of military-commercial capitalism into all pores of the social and individual body. This is the essence of the historicity of events as singularities. Therefore, understanding the phenomenon of social singularity makes it possible to predict that humanity is already building new systems that will undermine the centres of power. The definition of a social singularity is a discourse on the creation of a free world based on breakthrough innovations and technologies that should make the world a better place.

Key words: social singularity, boundary, phase transitions, singularity point, zone of singularities, paradigm, personality, society, "disintegration", "continuous interruption".

Постановка проблеми. Зі вступом людства до етапу історичного переходу, пов'язаного з соціально-економічними, технологічними та духовними перетвореннями, переоцінкою старих ітворенням нових цінностей, відбувається введення категоріальну систему філософських наук таких феноменів, як "межа", "сингулярність", "фазові переходи". Наявність сингулярного рішення, безумовно, наголошує не лишена появи абсолютно нового в реальному бутті, а й засвідчує загибель певної соціальної реальності та її зміни. В умовах глобалізації, поширення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій відбувається зміна парадигми розвитку людства. Сучасна соціальна реальність характеризується епохою інновацій, зміною цінностей, докорінною трансформацією індивідуального й суспільного буття. Повномасштабна російсько-українська війна чітко продемонструвала наявність антропологічної катастрофи, тотальне наближення людства вже не

до "сингулярної точки", точки відліку до чогось нового, а входження в "зону сингулярностей", де глобальна світ-система перебуває в тотальному загостренні всіх сфер життя.

Метою статті є визначення та аналіз методологічного інструментарію пізнання феномена соціальної сингулярності як структурної частини нової парадигми філософського дискурсу.

Досліджувати феномен соціальної сингулярності, з точки зору соціально-філософської специфіки, доцільно у зв'язку з екзистенційними викликами, які постають перед сучасним людством. Йдеться вже не лише про загрозу ядерної війни, а й про саму природу людини у зв'язку з можливістю не тільки її змінювати (генна інженерія), а й замінювати (штучний інтелект).

Ступінь наукової розробки. Якщо на межі XX – XXI ст. антропологічну катастрофу визначено як екзистенційну проблему – примат принципу буття над принципом

існування або домінування подій над змістом, мови – над свідомістю, то сьогодні антропологічна катастрофа означає елімінацію людського способу буття, що не залишає людині вибору. Цей методологічний поворот роблять постструктуралісти, зокрема, А. Бадью, Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, Ж. Бодріяр, Ж.-Л. Нансі та ін.

Алгоритмізація повсякденних практик, поширення цифрових платформ в усіх галузях нашого життя, перехід до так званої четвертої промислової революції викликають сумніви щодо статусу людини. Ми змушені, як слушно зазначає К. Шваб, знову поставити запитання про людину (К. Шваб) [1].

Сьогоднішній світ потребує нововведень, оскільки ресурсна база природи багато в чому вичерпана і лише творчий, інноваційний потенціал людини може надалі вести світ уперед. Сучасні інноваційні процеси можуть бути керованими або перебувати у стані хаосу. Саме ясне розуміння змісту та структури сучасних соціокультурних процесів у суспільствах дозволяє зробити усвідомлений вибір та зайняти чітку позицію.

Невирішені питання, порушені у статті. У статті вважаємо доцільніше використовувати поняття "суспільства", а не "суспільство", підкреслюючи цим глибоку гетерогенність соціальних систем. Методологічно ми солідаризуємось з українським науковцем С. Пролеєвим, що неупереджена спроба досягнути суспільство як певний інваріант завжди має тотожну собі величину, наражається на нездоланні труднощі. Історично суспільства, на нашу думку, глибоко відмінні одне від одного. І ця відмінність містить в собі щось істотніше, ніж просто видові розрізнення єдиного родового поняття. Тому розмаїття суспільств – це не просто емпіричні змінні, які можна підставити в єдину теоретичну формулу, а радикально відмінні дійсності людського існування [2].

Підкреслюючи гетерогенність соціальних систем, звернемося до методології постмодерної філософії, яка породжує теоретичні обрії пізнання сингулярного як межі майбутнього, інноваційного.

Використання феномену "сингулярність" вказує на те, що коли з'являється новий соціальний феномен, нова реальність, тому необхідна нова логіка, нова соціальна теорія, яка допоможе відповісти на питання появи закономірних подій в історії соціосистеми, в історії суспільств.

У контексті зазначених вище тенденцій, сучасний стан розвитку соціальної філософії характеризується постановкою та розробкою низки концептуальних положень, які прямо вказують на реалізацію й аналітику феномена соціальних сингулярностей. Методологічні аспекти сингулярних процесів, фазових переходів, у сучасних глобальних умовах викладені у працях українських науковців: С. Пролеєва [2], В. Палагути [3], В. Шамрай [3], І. Утюж [4], І. Сайтарли [5], М. Козловця [6], М. Бойченко [7], Н. Ковтун, Н. Венцель [8] та ін. Так, С. Пролеєв зазначає, "сучасний світ постав як наслідок успішного втілення всесвітньо-історичного проекту модерну, який тим самим добіг свого кінця. Він втратив не лише свої інтелектуальні повноваження, а й історичну дієвість" [2: 89]. Вітчизняні дослідники М. Козловець, О. Гольд та Ю. Огороднійчук констатують, що в епоху глобального світового розвитку, в умовах цифровізації праці й суспільного життя загалом, поширення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій докорінно трансформується індивідуальне й суспільне буття, змінюється характер зв'язку і взаємодії між людьми і соціальними інституціями. Відтак ускладнюється процес інкорпорування індивідів у нову соціальну реальність і, як наслідок, зростає соціальне відторгнення, виключення окремих осіб або цілих груп населення зі звичних для них соціальних зв'язків, практик та способу життя [6]. Відтак,

висноує І. Утюж, сучасну ситуацію соціального можна охарактеризувати як ситуацію "розпаду", "межі", "безперервного переривання" або сингулярності. Сингулярність – це символічність індивіда за умов порядку або квазі-порядку. Соціальна сингулярність – це показ того, що людство вже буде нові системи, які будуть підривати центри сили [4:114].

Представляючи тільки частину вітчизняного дискурсу про створення нового світу, в основі якого будуть лежати проривні інновації й технології, які зроблять світ кращим, зазначимо, що питання подальшого нашого майбутнього, повертає нас до пошуків методологічних й онтологічних основ нової соціальної теорії, що бере до уваги кожен сингулярність, як наявність "фазового переходу" в житті суспільств, як розуміння соціального з позицій суб'єктивного, індивідуального, а не навпаки.

На думку В. Палагута, простежується криза субстанціоналістської парадигми соціуму, яка була запропонована ще філософами Нового часу, передусім працями Т. Гоббса, філософами-утопістами, які розглядали соціум як соціальне тіло. В подальшому ці ідеї субстанціоналізму були розроблені представниками класичної соціології М. Вебером, Г. Зіммелем, Т. Парсонсом, П. Сорокіним, Ф. Тьоннісом. У межах класичної соціальної теорії, соціальний порядок є фундаментальною характеристикою та умовою будь-якого суспільства. Криза класичної соціальної теорії пов'язана з радикальними змінами в структурах та динаміці сучасних суспільств та сприйняттям науковим співтовариством ідей та положень постмодерної філософії [3].

Постмодерністська філософія, а саме постструктуралістська традиція, методологічний інструментарій якої буде використано в дослідженні соціальної сингулярності, відкидає усталені уявлення про соціум, як певну цілісність і впорядкованість, що породжує соціального суб'єкта через

процеси соціалізації, інтеріоризації, інтроекції. Соціально-філософський доробок постструктуралістів, особливо праці Ж. Дельоза [11], Ф. Гваттарі [11], Ж.-Л. Нансі [12; 13] наочно продемонстрували обмеження використання субстанціоналістської парадигми трансформаційних процесів сучасного суспільства.

Як альтернатива субстанціоналізму, постструктуралізм пропонує концепції соціального устрою через множинність локальних, сингулярних порядків, що задають релятивність і мінливість соціального, і що відбувається за допомогою множини суб'єктивних практик, які мають комунікаційну основу. Подібні концепції, на думку В. Палагута, у граничному смисловому вираженні зводять соціальне до хаотичного, випадкового, атомарного, що ставить під сумнів саму ідею соціального порядку як регулятивної основи соціуму. Науковець зазначає: "... тоді може статися свого роду витіснення соціального за межі теоретичного дискурсу, таке витіснення редукує соціальне до множини сингулярних дискурсивних порядків" [3: 352]. Звідси, за автором, виникає дилема: або соціальне як таке "розпорошується", "розчиняється" в партикуляризмі, або необхідно визнати соціальну легітимність варіабельності та сингулярності, їх соціальну ангажованість як таку. Водночас дослідник вважає, що якщо визнати концептуалізацію сингулярного, то буде необхідність тільки соціальних теорій, скільки існує сингулярностей, що, в принципі, неможливо. Або навпаки, зберігати розуміння соціального як цілісності та впорядкованості, але тоді ми знову повертаємося до актуальності та значущості субстанційної парадигми, що неможливо у рамках нових динамічних тенденцій сучасності [3: 353].

Таким чином, якщо не задовольнятися традиційним рішенням та визнати соціальну легітимність сингулярного, тоді потрібно шукати онтологічні та методологічні

інструменти соціальної теорії, які дозволять нам відповідати на актуальні питання сучасності, позначивши її ключові ознаки: безперервна деконструкція реальності (Ж. Дерріда) [9]; симуляція реальності та стан імплузії – вибуху набутого життя, полілогічного виробництва віртуальних образів ("розгалужень реальності" А. Бадью) [10], що непередбачуваним чином активуються, втілюються насправді – різими (Ж. Дельоз [11]).

У процесі актуалізації цих явищ сформувалися суспільства, зосереджені на собі, єдиною метою яких є поширення та активізація самих себе, соціальності як такої, вже не "для чогось", а тому що по-іншому неможливо. Яскравим прикладом є російське суспільство, яке за десятиріччя сформувалось у певній ідеології, так званій "ідеології безпеки", яка тотально породжує ворогів, "вже не "для чогось", а тому що по-іншому неможливо". І навіть той, хто піддав сумніву цю ситуацію, знищується мегаструктурою ідеології.

Тому формування нової парадигми соціального неможливе без введення в науковий соціально-філософський дискурс феномену "сингулярного", як "точки", "фазового переходу" до нової реальності, в якій вивчення соціального відбуватиметься з позиції суб'єктивного, індивідуального, а не навпаки.

Постструктуралістська традиція сучасну ситуацію соціального ідентифікує як "розпад", "безперервне переривання" або сингулярність. Описати сучасний соціальний стан "на межі", "безперервного переривання" або сингулярності складним завданням, оскільки філософські ідеї постструктуралістів різноманітні й багатогранні.

Поняття Жан-Люка Нансі про соціальний стан суспільства "на межі" або "безперервне переривання", або сингулярність, тісно пов'язане з його філософським дослідженням існування та онтології. Автор стверджує, що існування завжди "єдино-множинне",

означає, що воно одночасно індивідуальне та взаємопов'язане з іншими. Цей взаємозв'язок є важливим аспектом існування, і саме через наші стосунки з іншими ми розуміємо себе [12: 35].

Водночас екзистенція характеризується своєю "кінечністю". Бути обмеженим означає, що наше існування обмежене часом, простором і смертністю. Ми існуємо "на межі", тому що завжди перебуваємо на межі між буттям і небуттям, між життям і смертю. Наше існування перебуває в постійному стані становлення, завжди в русі та зміні.

Ідея "безперервного переривання" стосується того факту, що існування ніколи не буває статичним або повним. Це безперервний процес, який постійно переривається та змінюється різноманітними факторами, як внутрішніми, так і зовнішніми. Ця безперервна перерва не дозволяє існуванню коли-небудь досягти остаточного або стабільного стану.

Тому контекст сингулярності у Жан-Люка Нансі має на увазі не технологічну концепцію технологічної сингулярності, де штучний інтелект переверщує інтелект людини, а радше ідею про те, що існування кожної людини є унікальним і неповторним (соціально-філософський підхід). Існування кожної людини не можна звести до наперед визначеного набору характеристик чи узагальнень, бо реальність, в якій ми існуємо – це постійний стан становлення та вразливості. Якщо це не враховується соціальною системою, основою буття соціумів стають тоталітарність, тероризм, жорстокість [12; 13].

Глибокий аналіз принципу сингулярності презентує Ж. Дельоз у своїй роботі "Логіка сенсу". Під сингулярністю французький філософ розуміє зміст усіх модальностей буття, усіх сигніфікацій, те, що не зводиться до особистісного або індивідуального, але що визначає особистісне та індивідуальне, "поворотні пункти і точки вигину" ("складки"), "вузли, переддень, центри, точки плавлення,

конденсації та кипіння, точки сліз і точкичуттєвості.

Поняття сингулярності, яке використовує Ж. Дельоз у своїх працях, дозволяє йому з'ясувати спосіб, за яким існує множинність і одиничність, та одиничність, яка сутнісно передре абстрактній єдності (єдиному). Заслуга інтерпретації сингулярності філософом також у тому, що сутність поняття "сингулярність" у нього розкривається в результаті співвідношення його з поняттям серії, зокрема через поняття сходження і розбіжності серій. Розкриття сенсу поняття сингулярності через поняття серії, на наш погляд, є дуже продуктивним, воно дозволяє зрозуміти проблемний зміст реальності.

Наголошуючи, що сингулярності актуально концептуальні, але потенційно містять у собі всі можливі значення, справжні, минулі та майбутні, навіть якщо вони взаємно суперечливі та не очевидно взаємопов'язані, Ж. Дельоз визначає сучасний світ як світ виробництва сингулярностей.

Події можна обговорювати лише як сингулярність, розгорнуте в проблематичне поле, біля якого організуються рішення. Ось чому всі роботи Ж. Дельоза просякнуті цілісним методом проблем та рішень, що встановлюють наукову мову подій та їх здійснення.

Сингулярності фігурують у складі опозиції "агрегати / сингулярності", яка, у свою чергу, входить до низки інших опозицій: "структури / елементи, територіалізації / детеріалізації, межі / потоки, поневолення / втеча, молярний / молекулярний тощо". Вся ця система понять слугує для опису двох основних форм чи "полюсів" існування суспільства: або зміцнення його панування над індивідом, або боротьба останнього проти суспільства.

Іншими словами, в якій би формі не виступала "сингулярність", – у формі явища, події, реально-наявного або тільки розумом осяжного феномена, головний сенс введення цього поняття

полягає в заміні концепції суб'єкта "безособовим і до індивідуальним полем".

Ж. Дельоз зазначає: "Сингулярність перебуває в іншому вимірі... Вона істотно доіндивідуальна, неособова, аконцептуальна. Вона абсолютно байдужа до індивідуального та колективного, особистого та безособового, приватного та загального – і до їх протилежностей. Сингулярність нейтральна. З другого боку, вона не "щось звичайне": сингулярна точка протилежна звичайному". Тут ми знову стикаємося з проблемою теоретичної смерті суб'єкта як "незалежної", "суверенної" індивідуальної свідомості, з "теоретичним антигуманізмом" постструктуралізму.

"Сингулярності, як зазначає І. Ільїн, утворюючи "роєві" спільноти, що не підкоряються жорстким структурам – "множини", протистоять широким сукупностям-агрегатам, керованим за ієрархічними, авторитарними законами. Великі агрегати, або молярні структури, підпорядковують собі "молекули" суспільства, тоді як організація суспільства на молекулярному рівні містить мікромножинності, або парціальні об'єкти, які руйнують, підривають структури" [14].

За такого бачення світу, з погляду розуміння "соціальної сингулярності", коли предметом дослідження стають лише "нестабільності" і саме існування цілісної особистості ставиться під сумнів, у багатьох теоретиків постмодернізму людина перетворюється на "негативний простір" або "випадковий механізм". Запитуючи, чому людині відведена незavidна роль "випадкового механізму", маємо визначити методологічний принцип, що дозволяє побачити "смерть суб'єкта", "кінець соціального", тобто вийти на пізнання "соціальної сингулярності" як точки фіксації певних серій (наприклад, символічних серій базису та надбудови), що виражає конкретно-історичну актуалізацію соціально-

економічних та культурно-політичних відносин. Це точка фіксації певної історичної ситуації – вона надіндивідуальна і має характер несвідомого (це розуміння сингулярності, очевидно, співвідноситься з концептом "політичного несвідомого" Ж. Дельоза).

У "Логіці сенсу" Ж. Дельоз визначає причину соціальної сингулярності сучасного світу. Він пише про мрію як про фантазм, потім цю ідею політичного несвідомого матеріалізує у своїй праці "Капіталізм і шизофренія". По суті, ця неможливість є неможливістю, що лежить в основі цього світу. Таку неможливість можна зрозуміти як "порожнє місце" Ж. Дельоза. Порожнє місце чи порожній об'єкт є місцем чи об'єктом бажання і як результат фантазму.

Фантазм є таким чистим порожнім місцем, місцем або подією, що неможливі за умовами законів цього світу. Фантазм ніколи не досягнутий, він є межею, відносно якої організуються речі світу. У цьому сенсі фантазм – це завжди "інша" сторона події чи того, що відбувається.

Мабуть, у такому ключі й була народжена одна з небагатьох соціальних концепцій – "шизоаналізу" та "номадології" Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі [11], яка презентує відповідне пояснення новим тенденціям у духовному житті сучасних західних суспільств, будучи актуальним і донині в межах формування концепції "соціальної сингулярності".

Фантазм, на думку Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі, завжди є вторинним, як і нестача. Нестача виробляється у соціальному полі, вибудовується у ньому відповідно до попередньої її організації виробництва. Виробництво нестачі, виробництво фантазму – це завжди питання влади, політичне питання. Фантазм – це та форма, в якій виробничі відносини видаються суб'єкту, щоб каналізувати його бажання в потрібні русла, згідно з панівними відносинами виробництва: "Ось у чому полягає мистецтво

пануючого класу, ця практика порожнечі у вигляді ринкової економіки – організувати нестачу удостатку виробництва, підштовхувати все бажання до того, щоб воно скотилося до найсильнішого страху нестачі, робити так, щоб об'єкт залежав від реального виробництва, яке передбачається зовнішнім бажанням (вимоги раціональності), тоді як виробництво бажання переходить у фантазм (і лише у фантазм)" [11: 52].

"Бажаючі" машини не потребують закону для того, щоб бажати. Бажання не вишиковується навколо заборони. Закон не породжує бажання, створює символічні об'єкти, яким призначає ті чи інші стратегії відносин. Закон отруює бажання, вписуючи в нього провину: "Закон говорить нам: ти не одружишся зі своєю матір'ю і ти не вб'єш свого батька. А ми, вірні слуги, відповідаємо йому: отже, чого я хотів!" Чи не виникне у нас підозри, що закон зневажає, що йому треба знечестити і спотворити того, кого він уважає винним, того, кого він хоче зробити винним, того, хто – як хоче цей закон – сам повинен почуватися винним?

Афект провини, щозумовляється законом, здатний переходити до афекту страху. Той, своєю чергою, може поступатися місцем залучення "жертви" закону в процес покарання і збочення ним цього процесу для отримання власних вигод.

Скрізь, де ставиться заборона, існують лінії вислизання, які перебувають не в порушенні закону, не у спробі зникнути від нього, а в дослідженні інших логік існування та становлення ("... закон – це лише довільний факт..."). Як слушно зазначає професор І. Сайтарли, "відношення між "законом батька" та "законом капіталу" має комплементарний, частково – тотожний характер. Обидві структури символізують владу боргу. Тільки за умов тоталітаризму капіталу, борг має винятково економічний сенс і майже не стосується сфери міжособистісних відносин. І йдеться не тільки про

розмір іпотечного кредиту, а й про рекламу-нав'язуваний стандарт споживання. Успіх і насолода ставляться в обов'язок" [15: 222].

Таким чином, виробництво бажання (все лише заради вашого задоволення) і бажане виробництво руйнують трансцендентальну ілюзію попередньої системи цінностей. "Блискуча" і водночас "чорна" істина капіталізму і приводить сучасні суспільства до сингулярної точки свого існування, до фазового переходу, нової реальності, в якій не буде ідеалом "поверхнева особистість", яка "не глибоко копає", і головне не буде війни.

Звернення до праць Ж. Дельоза засвідчує, що сучасний світ – це світ творення сингулярностей. Презентація пояснювальної картини сучасної соціальності, соціальної реальності не краща і не гірша за інших, будь-що можливо – як будь-яка клітина організму раптом може почати ділитися, перетворюючись на ракову, підминаючи під себе весь організм, або навпаки, стаючи своєрідною "корисною бактерією" і рятуючи соціальний організм. При цьому сингулярність неє несвідомість і не зводиться до свідомості; швидше, це процес означення несвідомих і підсвідомих імпульсів, переведення цих імпульсів у простір свідомості, надання їм значень. Які це будуть значення – можна лише прогнозувати. У найзагальнішому сенсі, сингулярність – процес безперервного виробництва непередбачуваних значень, який підпорядковується, тим щонайменше, певним правилам – правилам нонсенсу, а саме:

– "сингулярність втілюється і виявляється в подіях";

– "сингулярності здатні до самовозз'єднання, процес якого завжди рухливий і зміщується в міру того, як парадоксальний елемент пробігає серії і змушує їх резонувати";

– "сингулярності розподіляються у власне проблематичному полі";

– резонують лише схожі сенси, не тотожні значення, здатні вступити у "дивний дискурс" один з одним.

У чому в принципі ми й пересвідчилися на прикладі робіт Ж. Дельоза, Ф. Гваттарі, Ж.-Л. Нансі. Негативні наслідки подібного антропологічного песимізму породжують праці, в яких робиться спроба теоретично обґрунтувати необхідність опору особистості стереотипам масової свідомості, які нав'язуються індивіду мас-культурою, ідеологією, мегаструктурами влади, якими людина "пожирається", "обдурюється" – і як результат "смерть суб'єкта" або в нашому аспекті точки соціальної сингулярності – війна.

Тому праця Ж. Дельоза "Логіка сенсу", як й інші роботи постструктуралістів, стала книгою, в якій філософ запропонував програму нової метафізики, більш того, нового стилю мислення. Логіка, про яку говорить Ж. Дельоз, є логікою множинності, що вислизає від закону тотожності й стверджує відмінність. Таким чином, сам термін "логіка" використовується в незвичному значенні, вказуючи не на закони формального мислення, а на вічно вислизаючий від Закону сенс.

На думку Дж. Рейчмана, "можна визнати правоту за тими критиками, які стверджують, що це не логіка зовсім. Мабуть, так і є, якщо брати термін "логіка" в аристотелівському чи гегелівському значенні [16: 50–51].

Це "інша логіка", яку Ж. Лакан шукав у параноїдному маренні. Інстанція сенсу тут не фіксується у суворих формах мислення, а невпинно ковзає. Така логіка інспірується емпіризмом і зводиться до сфери трансцендентального.

Вона принципово недіалектична і з Гегелем має набагато менше спільного, ніж з Кантом [16: 50–51].

Тому завдання дельозової логіки полягає в тому, щоб зуміти мислити з точки зору множин, а не тотожностей або суджень, і побачити нас самих і наш розум як складені множинами, а не предикатами і судженнями, що містять їх.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Звернення

до основних сенсів філософії постструктуралізму, а саме: де визначається роль філософії як інструменту, допомагає визначити критичні, сингулярні точки реальності (Ж. Дельоз, Ж.-Л. Нансі, Ф. Гваттарі), вказати на те, що дисциплінарне суспільство "мертвої соціальності" підтримується нарцисизмом та споживанням як атрибутами посткапіталістичної формації, а ефективною модальністю примусу виступає фінансово-кредитна система. Проте ні нарцисизм, ні споживання не є граничними підставами соціального розкладання, "межа соціальної сингулярності". Вони лише наслідок руйнівних процесів, що відбуваються

на інституційному рівні, викликаних нечуваною експансією вже військово-комерційного капіталізму в усі пори соціального та індивідуального тіла. У цьому вся суть історичності подій як – сингулярностей. Світ сенсу має проблематичний статус, тобто сингулярності виникають і розподіляються у проблематичному полі як топологічні події. Тому, на думку постструктуралістів, завдання філософії полягає в тому, що вона повинна стати теорією дії і буття. А це може бути схоплено лише як об'єкт синтетичного відношення за допомогою різноманітних принципів того, що ми робимо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*. Penguin UK, 2017. 192 p.
2. Proleiev S., Shamrai V. Globalization and Singularity: transformation of the foundations of modern society. *Filosofska Dumka*. 5 (2020). P. 87-116.
3. Палагута В. Соціальна онтологія в контексті розробки сучасної соціальної теорії. *Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць*. 2009. Вип. 10. С. 350–359.
4. Утюж І. Контури соціальної сингулярності: існування в розпадаючому стані. *Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянини*. 2017. Вип. 37. С. 112–119.
5. Utiuzh I. G., Sajtarly I. A., Pavlenko N. V. The phenomenon of "Western" globalization and simulacrum of civilization". *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2022. Вип. 6 (76). С. 23–45.
6. Kozlovets M. A., Gold O. F., Ogorodniichuk Yu. Y. Social Rejection As a Phenomenon of Modern World. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 69–81.
7. Boichenko M., Polishchuk O., Horokhova I. Social Criticism as a Factor of Collective Action (Social and Philosophical Approach). *Studia Warmińskie*. 55 (2018). P. 81–92.
8. Kovtun N., Ventsel N. Transitional Society in Modificatory Conditions and Challenges of Fourth Industrial Revolution. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2019. Вип. 1 (85). С. 5–16.
9. Derrida J. *Geschlecht: sexual difference, ontological difference* / trans. From French by R. Berezdivin and E. Rottenberg. *Heidegger Reexamined*. N.-Y., L.: Routledge, 2002. Vol. 1: *Dasein, Authenticity, and Death*. P. 157–176.
10. Badiou A. *La Subversion Infinitésimale*. *Cahiers pour l'analyse*. 1968. № 9. P. 118–137.
11. Deleuze G., Guattari F. *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis, University of Minnesota Press. 1983.
12. Nancy J.-L. *A Finite Thinking* / trans. From French by E. Bullard, J. Derbyshire, S. Sparks. Stanford: *Stanford University Press*, 2003. P. 3–30.
13. *Who Comes after the Subject?* / ed. by E. Cadava, P. Connor, J.-L. Nancy. New-York; London: Routledge, 1991. 258 p.
14. Ільїн І. Постструктуралізм. Деконструктивізм. Постмодернізм. Деконструктивізм як літературно-критична практика постструктуралізму Жиль Дельоз та проблематика безструктурності "бажання". "Сингулярності". Інтрада, 1998. 401 с.

15. Сайтарли І. А. Філософія соціальної культури. Монографія. Київ: Вид. ПАРАПАН, 2012. 292 с.

16. Rajchman J. *The Deleuze Connections. Cabridge (Mass.). L.: The MIT Press, 2000.*

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Penguin UK. (in English).

2. Proleiev, S., Shamrai, V. (2020). Globalization and Singularity: transformation of the foundations of modern society. *Filosofska Dumka*, 5. P. 87–116. (in Ukrainian).

3. Palahuta, V. (2009). Sotsialna ontolohiia v konteksti rozrobky suchasnoi sotsialnoi teorii [Social ontology in the context of the development of contemporary social theory]. *Aktualni problemy dukhovnosti: zb. nauk. prats. Vyp. 10. C. 350–359*. (in Ukrainian).

4. Utjuzh, I. (2017). Kontury social'noj singuljarnosti: sushhestvovanie v raspadaushhemsja sostojanii. *Kul'turologichnij visnik: Naukovo-teoretichnij shhorichnik Nizhn'oï Naddniprojanshyni*. Vip. 37. S. 112–119. (in English).

5. Utjuzh, I. G., Sajtarly, I. A., Pavlenko, N. V. (2022). The phenomenon of "Western" globalization and simulacrum of civilization". *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*. Vip. 6 (76). C. 23–45. (in English).

6. Kozlovets, M. A., Gold, O. F., Ogorodniichuk, Yu. Y. (2022). Social Rejection As a Phenomenon of Modern World. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*. Vip. 2 (92). C. 69–81. (in English).

7. Boichenko, M., Polishchuk, O., Horokhova, I. (2018). Social Criticism as a Factor of Collective Action (Social and Philosophical Approach). *Studia Warمیńskie*. 55. P. 81–92. (in English).

8. Kovtun, N., Ventsel, N. (2019). Transitional Society in Modificatory Conditions and Challenges of Fourth Industrial Revolution. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*. Vyp. 1 (85). C. 5–16. (in English).

9. Derrida, J. (2002). *Geschlecht: sexual difference, ontological difference / trans. From French by R. Berezdivin and E. Rottenberg. Heidegger Reexamined*. N.-Y., L.: Routledge. Vol. 1: *Dasein, Authenticity, and Death*. P. 157–176. (in English).

10. Badiou, A. (1968). La Subversion Infinitésimale. *Cahiers pour l'analyse*. № 9. P. 118–137. (in English).

11. Deleuze, G., Guattari, F. (1983). *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis, University of Minnesota Press. (in English).

12. Nancy, J.-L. (2003). *A Finite Thinking / trans. From French by E. Bullard, J. Derbyshire, S. Sparks*. Stanford: *Stanford University Press*. P. 3–30. (in English).

13. *Who Comes after the Subject?* (1991). / ed. by E. Cadava, P. Connor, J.-L. Nancy. New-York; London: Routledge. (in English).

14. Ilin, I. (1998). Poststrukturalizm. Dekonstruktivizm. Postmodernizm. Dekonstruktivizm yak literaturno-krytychna praktyka poststrukturalizmu Zhyl Deloz ta problematyka bezstrukturnosti "bazhannia". "Synhuliarnosti" [Poststructuralism. Deconstruction. Postmodernism. Deconstruction as a literary-critical practice of poststructuralism by Gilles Deleuze and the issue of the "structurelessness" of "desire". "Singularities"]. *Intrada*. (in Ukrainian).

15. Saitarly, I. A. (2012). *Filosofiiia sotsialnoi kultury. Monohrafiia* [Philosophy of Social Culture: A Monograph]. K.: Vyd. PARAPAN. (in Ukrainian).

16. Rajchman, J. (2000). *The Deleuze Connections*. Cabridge (Mass.); L.: The MIT Press. (in English).

Receive: September 17, 2023

Accepted: October 15, 2023